

PAPER DETAILS

TITLE: The Influence on Women Characters in Cengiz Aytmatov's Novels / A General Look at 'Mother'

AUTHORS: Bugra KIZILKAYA

PAGES: 0-0

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/16888>

CENGİZ AYTMAOV'UN ROMANLARINDA KADIN TESİRİ / ANNE TİPİNE GENEL BİR BAKIŞ*

Buğra KIZILKAYA**

ÖZET

Cengiz Aytmatov, romanlarında insanı ve insanın çektiği sıkıntıları gerçekçi bir bakış açısıyla yakalamaya çalışmıştır. İçinde bulunduğu topluma, sömürüye, emperyalist güçlere ve kapitalizm gibi toplumları ötekileştiren sistemlere karşı bir çözüm önerisi getirmeye uğraşmıştır. Yazdıklarını daha çok halk kültürüne dayandıran Aytmatov sözlü geleneğin mirasından yararlanmayı çok iyi bir şekilde başarmıştır. Aytmatov'un anlattığı kadınlar daha çok savaş gerisinde kalmış veya savaşın etkisini yaşayan karakterlerden oluşmaktadır. Kadınlar geride kalan ve hayatın maddi, manevi sıkıntısını çeken kişilerdir. Aytmatov'un romanlarında geçen kadın karakterler sadece yaşanan dönemdeki kadınlardan oluşmamıştır. Yazar, doğaya ait olan veya mitolojik yapıdaki kadın karakterleri de romanlarında kullanmıştır. Kadın karakterlerin geneline bakıldığında kültürel yapıyı diğer kuşaklara aktarma görevinin kadınlar üzerinden yapıldığı görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Cengiz Aytmatov, Kırgız Edebiyatı, Türk Kültürü ve Kadın, Kadın Edebiyatı.

THE INFLUENCE ON WOMEN CHARACTERS IN CENGİZ AYTMAOV'S NOVELS/ A GENERAL LOOK AT 'MOTHER'

ABSTRACT

GİRİŞ

Romancı içinde yaşadığı dönemin ve toplumun aynası olarak tanımlanmıştır. Aytmatov, her ne kadar dünyaca ünlü bir yazar olarak kabul edilse de o ilk önce kendi milletinin sözcüsüdür. İçinde yaşadığı toplumun sıkıntılarını, savaşın getirdiği olumsuz yönleri ve savaş sonrası yaşanan acıları romanlarında konu olarak işlemiştir.

---

* Bu çalışma; 2011 yılında Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü tarafından kabul edilen yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

** Yüksek Lisans, Fatih Üniversitesi

"Her yazar bir milletin çocuğudur ve o milletin hayatını anlatmak, eserlerini kendi milli gelenek ve törelerini kaynak alarak zenginleştirmek zorundadır. Benim yaptığım önce bu, yani kendi milletimin hayatını ve geleneklerini anlatıyorum. Fakat orada kaldığınız takdirde bir yere varamazsınız. Edebiyatın milli hayatı ve gelenekleri anlatmanın ötesinde de hedefleri vardır. Yazar, ufkunu milli olanın ötesine doğru genişletmek 'evrensel' olana ulaşmak için gayret göstermek durumundadır. İyi bir yazar 'tipik insan' ortaya koyma ustalığına erişen yazardır." (Cengiz Aytmatov Üzerine Yazılar 2008: 69)

Dişi Kurdun Rüyalari'nda Abdias, Ebedi Gelin'de Samançin, Gün Uzar Yüz Yıl Olur romanında *Nayman Ana*, *Beyaz Gemi'de Maral Ana* gibi hikâyeler sürekli geçmiş zamanla şimdiki zaman arasında bir bağ kurmaktadır. Aytmatov ise kendi hayatında Nagima Aytmatov(annesi), Gül-apa(teyzesi) ve büyükannesinin oldukça etkili olduğunu belirtir.

Bir açıklamasında şöyle der:

"Diğer taraftan büyükannem sürekli olarak beni dağlardaki yaylalara götürdü. İstisnai bir şekilde çekici ve akıllı bir kadındı. Köydeki herkesten saygı görürdü. Benim içinse o, gerçek halk hikâyeleri, eski şarkılar ve her türlü yaşanmış veya hayal edilmiş hikâyeler hazinesi idi..."

"... Büyükannem bana anadil sevgisini aşıladığının farkında değildi sanırım..."

(Bozkırdaki Bilge Cengiz Aytmatov 2002: 30)

Romanlarında yaşadığı dönemden izler taşıyan Aytmatov'un ilk kaynak kişileri olarak babaannesi, anneannesi, teyzesi ve edebi kişiliğinin gelişiminde büyük pay sahibi olan annesinin izleri tartışılmazdır.

" Annem Nagima Hamzayevna Aytmatov da okuma yazma bilen, modern bir kadındı. Bu da benim başlangıçta çocuk edebiyatı olmak üzere, Rus kültür dili neticede Rus edebiyatı ile erken yaşlarda tanışmamı sağladı." (Söylemez 2002:92)

Annesinin, Aytmatov'a Rus kültür dilini ve neticede Rus klasiklerini okutması onun edebiyat dünyası ile erken yaşlarda tanışmasına vesile olmuştur. Annesi, kocası öldürülmeden önce sanat ile uğraşan aydın bir kadındır. Aytmatov babasının ölümünden sonra kendi köylerine annesi ve kardeşleriyle beraber gelmiştir. Köye geldiğinde ise bilge bir kadın olan büyükannesi onun gelişimiyle yakından ilgilenmiştir. Geçmişe ait bilgileri, dil sevgisini, efsaneleri, masalları büyükannesinden dinlemiştir. Aytmatov bu durumu şu şekilde anlatır:

"Bütün bildiklerimi, ilk önce babalığımı yapan büyükannem, Ayımkan Şeytankızı ve onun kızı, teyzem Karağız Aytmatova'ya borçluyum. Görünüşte, karakterde ve halet-i ruhiyede anne ile kızın bu kadar çok benzemesi dikkate değerdir. Benim için onlar ayrılmazdı. Sanki tekmişler ve ikisi de aynı büyükanne, aynı yaşlı ve genç kadın gibiydiler. Benim yıldızlarım olan, gördüğüm ve bildiğim bu harika, akıllı ve güzel kadınlara teşekkür ederim. Onlar, ailenin geçmişini ve geçmiş zamanı anlatan öğretmenlerimdi." (Söylemez 2002 : 92)

Aytmatov için büyükannesi ve teyzesi eski öğretilerin öğrenilmesi açısından kaynak olan kişilerdir. Bu kişiler aynı zamanda Aytmatov'un ruhi kişiliğini tamamlamışlar ve edebi dünyası için ışık görevi görmüşlerdir. Aytmatov'un büyü-

kannesi bulundukları yerde saygı gören ve geçmişine ait kültürel değerlere sahip olan bir kadındır.

"... Bu masallar benim alt yapımı hazırladı, kültürümün zeminini hazırladı, yazı dünyam için bir hazırlık oldu." (Söylemez 2002:92)

Büyükanne, Aytmatov' a bu bilgileri aktarırken aynı zamanda ona bir öğretmen gibi davranmıştır. Bu anlatılanları anlayıp anlamadığını sorar ve Aytmatov'a da bunları tekrar anlattırır.

" ... Hem o zamanlar televizyon yoktu, radyo da yoktu. Benim televizyonum büyükanneimdi. Çünkü bana her gün ama her gün çeşit çeşit masallar anlatırdı. Sabahtan akşama kadar ondan masal dinlerdim. Benim bu masalları dinleyip dinlemediğimi kontrol ettirmek için bana bu masalları tekrar ettirirdi. Ben de büyükanneenden dinlediğim masalları yeniden ona anlatırdım. (Söylemez 2002:93)

Aytmatov romanlarını ilk başlarda Rusça yazmış olmasına rağmen romanlarını ana diliyle düşünüp ona göre kaleme almıştır. Bu ana dille düşünmesinde ise büyükannesinin rolü oldukça büyüktür. Romanlarını oluştururken insan betimleri, psikolojik tahlillerdeki başarısı, doğa tasvirlerine olan hâkimiyeti küçük yaşlardan beri büyükannesi ile gezdiği yerlerin aklında çok iyi kalmasından kaynaklanmaktadır.

"Diğer taraftan büyükanne beni sürekli dağlardaki yaylalara götürürdü. İstisnai bir şekilde çekici ve akıllı bir kadındı. Köydeki herkesten saygı görürdü. Benim için ise o halk hikâyeleri, eski şarkılar ve her türlü yaşanmış veya hayal edilmiş hikâyeler hazinesi idi. Yerleşik hayata geçtikten sonra kaybolan göçmen çadırlarını gördüm. Bu kamplar, koyun ve sığır sürüleri ile basit bir şekilde bir yerden başka bir yere taşınmaktan ziyade ekonomik sebeplere bağlıydı ve eğlenmek için de ayrıca birer fırsattı. Kamplar en iyi mahsulün, en iyi el işinin, en iyi yarış atının ve mükemmel deve yükü bağlamanın ve yüklerin üzerine örtülen kilimlerin, en güzel kızların marifetlerinin, ağıt yakan veya yolculuk için kadınların şarkılarını söyledikleri yerdı. Bu büyüleyici hadiseleri, ancak o yok olmadan çok kısa bir süre önce gördüm."(Söylemez 2002 : 92)

Yukarıdaki söylemden hareketle romanlarına kaynaklık eden ve romanlarında geçen pek çok bilgiyi kimin sayesinde edindiğini anlayabiliriz. Büyükannesi, Aytmatov'un hayal dünyasına milli şuurlar, milli kültür ile ilgili olan tüm düşünceleri daha küçükken oluşturmaya çalışmıştır. Romanlarında ise bu düşünceler büyüyüp koca bir çınar olmuştur ki bu çınarın altında oturanlar ise kendi milletinin ve dünya insanlığıdır.

" Kırgız dili hakkında pek çok şey söylenegelmiştir; fakat insanın kendi ana dilinde konuşmasının büyüleyiciliği anlatılamaz. Bir insanın ruhunu, halkın tecrübesinden doğan, milli gururun ilhamından uyanan ve estetik bir zevki dedelerinden getiren şiiri ancak çocukluktan beri öğrenilebilen yeni kelimeler doldurabilir."(Söylemez 2002:92)

Aytmatov'un romanlarında kadın karakterleri tüm romanlarında okurlara gerçekçi bir şekilde verilmiştir. Savaş yıllarında acı çeken kadın karakterlerden hareketle romanlarında bir annenin ne gibi sıkıntılar çektiği romanlarda anlatılmıştır.

Aytmatov 'un romanlarında kadın karakterler de sanat anlayışının açık göstergesi olarak kurgulanmıştır. Romanlarda geçen kadın tiplerini kategorize edecek olursak şu tiplerle karşılaşacağız:

Aytmatov'un romanlarını incelediğimizde onun kadın tipleri farklı şekillerde ortaya çıkmıştır. Bu kadınlar Orta Asya geleneklerine bağlı olarak yaratılan kadın tipleridir. Romanlarından ziyade hikâyelerinde de bu kadın tiplerinin benzer ve farklı yönleri işlenmiştir. Aytmatov'un kadın tiplerini şu şekilde tasnif edebiliriz.

- 1- Anne/Ana Tipleri
- 2- Sevgili/Eş Tipleri
- 3- Bilge/ Büyükanne Tipleri
- 4- Sözlü Edebiyat Ürünlerinde Geçen Tipler
- 5- Emekçi Tip

Bu kadın tipleri Aytmatov'un romanlarında geçen tiplerin genel olarak incelenmesinden sonra ortaya çıkan bir genel çıkarımdır. Bu tipler romanlarda hem de hikâyelerde genel olarak belirtilmiştir.

Anne bir çocuğu doğuran, ilk doğumundan itibaren besleyen, büyüten, hayata hazırlayan kişiye genel olarak verilen isimdir. Annenin aile içerisinde evin direği olarak algılanmasındaki temel sebeplerden bir tanesi çocukları üzerindeki temel yetkisidir. Bu yetki sayesinde ailenin dağılmamasını sağlayıp aile bireylerini bir arada tutar.

Beyaz Gemi romanında Aytmatov annesi ve babası olmayan bir çocuk karakteri üzerinde durmuştur. Çocuğa sahip çıkan ise Mümin Dede adında bir ihtiyardır. Çocuk her zaman anne özlemi ile yaşamak ve hayal ettiği dünyada kendisine yeni uğraşlar bulmak amacındadır Kendi hayal dünyasında ise yaşadıklarının muhasebesini yaparak annesizliğin ne kadar acı olduğunu romanın belirli bölümlerinde dile getirmektedir.

"...Bir de pis huyu var dananın. Anasının bütün sütünü emiyor, tüketiyor. İnek, anasıdır, anlıyor musun? Hiç sütüne acır mı o ? Anladın mı ? Anneler hiçbir zaman hiçbir şey esirgemez çocuğundan..." (Beyaz Gemi 2007 : 23)

"...Acıkmışlar, mis gibi yemek kokusu yayılıyor sokaklara, her şey hazır, çocuklar sevinç içinde koşuyorlar, anneleri onları bekliyor. Annelerin yüzünde tatlı bir gülümseme var, insan her derdi unutuyor bu gülümseme karşısında, anneler rahat mıdır rahatsız mı önemli değil, çocuğuna gülümser her zaman. Kızır çocuğuna, azarlar onu: " Ellerini, dur, dur, dur... Ellerini yıkamayı unuttun! Haydi, ellerini yıka önce!" Anne kızır, anne azarlar, ama anne gülümser çocuğuna..." (Beyaz Gemi 2007 : 78-79)

Çocuk için anne ne kadar önemli ise teyzesi Büke için çocuksuz olmak daha zordur. Neslini devam ettiremeyen kadın toplum tarafından baskı görmekte roman içerisinde kocası tarafından şiddete maruz kalmaktadır.

"Büke teyzenin keyfi çok az yerinde olurdu. Yüzü asıktı, teyze sinirliydi, dünyayı görmüyordu gözü. Çocukla ilgilenecek hali yoktu kadının. Başında türlü belalar dolaşırdı Büke Teyzenin. Kocakan, "Çocukları olsaydı bambaşka bir kadın

olurdu Büke." derdi. Urazkul da başka bir adam olumuş o zaman. Mümin Dede de şimdiki gibi olmazmış. Hoş, iki kızı vardı dedenin; Büke teyze, bir de bu çocuğun anası. Ama yine de çocuksuz kalmak fena..."(Beyaz Gemi 2007 : 19)

Bu romanda anne konusuyla ilgili iki önemli olay vardır:

1- Çocuğun annesiz olması ve bu yüzden sahipsizliği

2- Büke Teyze'nin anne olamaması ve bu yüzden kocası tarafından şiddete maruz kalmasıdır.

Toprak Ana romanında anne ise karakteri olarak Tolgonay'ın yaşadığı sıkıntılardan bahsedilmiştir. Savaş öncesi ve savaş sonrası kadınların ne şekilde sıkıntıları çektiğini yazar açık bir dille anlatmıştır.

"...bir ananın mutluluğu, bir milletin mutluluğunda doğuyor..." (Toprak Ana 2010:27)

Bir milletin mutlu olması demek o milletin annelerinin de mutlu olması demektir. Savaşsız bir millette yaşayan ise anne hayatta sevdikleriyle beraber yaşayacaktır. Hayatta en çok sevdiği varlıklar ise kuşkusuz çocuklarıdır.

Elveda Gülsarı romanında Aytmatov' da üç tane anne karakteri görülmektedir. Bunlardan birincisi Gülsarı'nın annesidir, ikincisi Caydar'dır, üçüncüsü ise küçük yavrusunu kaybeden devedir. Romanın başlangıç kısmında Gülsarı annesinden bahseder, annesi ile olduğu o güzel günlerin hayalini kurar.

Aslında Gülsarı annesi ile olduğu o günlerdeki mutluluğunu ve o mutluluğa hasreti düşünmektedir.

"Gülsarı'nın uzun yeleli anası da ona sıcacık bir süt bulutu gibi görünürdü. Bu sanı kuluncuk, anasının bir süt bulutu gibi görünürdü. Bu sanı kuluncuk, anasının bir süt bulutuna dönüşmesini nasıl da severdi! Memeleri ne kadar yumuşak, ne kadar dolgun, sütü nasıl da tatlıydı! Anasının sütü boldu ve kuluncuk süttten boğulacak kadar çok içerdi. Başını karnının altına sokup o sütü içmek, doyulmaz bir zevk, bir mutluluktan onun için. Ah ne güzeldi o günler! Anasının bir yudum süttünde, anası, kendisi, yeryüzü, gökyüzü, bütün dünya vardı. " (Elveda Gülsarı 2004:9)

Gülsarı annesinin sütünü ve annesinin kokusunu dünyada yaşamak için var olan diğer gereksinimlerle bir tutmaktadır. Yeryüzü ve gökyüzünün anne sütü ile eş değer olduğunu anlatmıştır. Her anne gibi Gülsarı'nın annesi de onun için değişilmez ve onu koruyan, besleyen bir varlıktır. İster insan olsun isterse de hayvan olsun anne her zaman ve her şekilde annelik görevini yapan yüce bir yaratıktır. Gülsarı büyüyüp geliştiğinde ise ona annesinin pek fazla yüz vermediğini ve onu yanından uzaklaştırdığına şahit oluruz. Bunu yapması Gülsarı'nın gelişmesi için, onun hayata hazırlanması için yapılan bir davranıştır. Anne, yavrusunu yine sever ama onun hayat ile mücadele etmesi için gerekli davranışları yavrusuna bu şekilde öğretmek zorundadır.

Caydar ise Tanabay'ın karısıdır. Her ne kadar zor şartlar altında hayatlarını sürdürseler de evinin kadını, çocuklarının annesidir. Kocasını gibi o da koyunlara bakar, ağır işlerde çalışır. Çocukları için ise annelik görevini her zaman yapmıştır. Bir baba çocuklarına her ne kadar kusursuz bakmaya çalışsa bile bir anne gibi çocuklarına gereken ilgiyi gösteremez. Anne ile çocuk arasında tarif edilemeyen

bir bağ vardır ki bunun nedeni ilahi bir teşekkürdür. Caydar için ise bunların hepsi söylenebilir.

"Ertesi gün anaları dönüp gelince nasıl sevindiler, nasıl! İkisi iki taraftan analarının boynuna sarılmış, bırakmıyorlardı. Zor ayrıldılar annelerinin boynundan. Babaları baba idi, ama analarının yerini tutamazdı." (Elveda Gülsarı 2004:128)

Romanda geçen diğer bir anne karakteri bozlakta geçen bir devenin yavrusunu kaybettikten sonraki acıları anlatılmıştır. Bu bozlağı ise kopuzunu çalarak Caydar söylemiştir. Bir anne, yavrusunu kaybeden kim olursa olsun onun halini çok iyi bir şekilde anlayacaktır.

Dişi Kurdun Rüyanında ise Aytmatov diğer romanlarında da yararlandığı doğaya ait temaları kullanmıştır. Anne olan ve yavrularını büyütmek için uğraşan Akbar adlı dişi kurdun kaderi Tolgonay ile benzerlik göstermektedir. Tolgonay nasıl ki bulunduğu çevrede saygın ve farklı bir anne karakteri çizmekteyse Akbar'da Tolgonay gibi doğaya hâkim ve güçlü bir annedir. Her iki karakterin de yavrularının ellerinden alınmasına insanoğlu sebep olmuştur. Anne olmaya hazırlanan Akbar'ın hissettiği duygular ve annelik içgüdüğü diğer annelerden farksızdır. "

"Dişi kurt birden karnının büyüdüğünü, orada bir şeylerin canlandığını ve kımıldadığını hissetti. Akbar bu hissi, ergin çağının ilk günlerinde, bir tavşanı yakaladığı zaman da duymuştu: tavşanın karnında görünmez yaratıkların kımıldadığını anlamış, bu tuhaf olay onu pek şaşırtmış, kulaklarını dikip, boğduğu dişi tavşana kuşku ile bakmıştı. Sonra da, yine kuşkular içinde; bu görünmez yaratıklarla, tıpkı farenin yarı ölü fare ile oynaması gibi oynamıştı. Şimdi, o tür bir canlı ağırlığını kendi karnında hissediyordu. Varlığını böylece hissettiği o yaratıklar onun yavruları idi ve her şey uz giderse on-on beş güne dünyaya geleceklerdi. Ama henüz doğmadıkları için şimdi onun ayrılmaz parçası idiler. "

(*Dişi Kurdun Rüyanı* 2005:9)

Bir annenin yavrularını vücudunda hissettiği anı ve heyecanı Aytmatov okuyuculara aktarmıştır. Aynı şekilde Akbar adlı dişi kurdun anne olarak soyunun devamı açısından önemli bir görevi vardır. Bir anne içgüdüsel olarak nasıl ki çocuklarını korumak için uğraşırsa Akbar için de durum farksız idi. Her ne olursa olsun yavrularını canı pahasına koruyacaktır. Bir anne çocuklarına nasıl davranması gerekiyor ise Akbar da bu davranışların hepsini sergileyecek ama elinde olmayan nedenlerden dolayı hiçbir yavrusunu gelecek nesillere taşıyamayacaktır. İlk yavruları av esnasında, ikinci yavruları bir yangında üçüncü yavrularını ise kendisinden çalınma sonucunda kaybedecektir. Bunlara neden olan ise insanoğludur. Yavrularının her ölümünde bir annenin feryadı duyulmuştur. Akbar'ın yavruları çalındıktan sonraki feryadı şu şekilde anlatılmıştır:

"Kurtlar, yürek parçalayan isyan ulumalarına devam ediyor, bu haksızlığa haykıyorlardı. Acılardan gözleri dönmüş olarak inatla dolaşıyorlardı ağulın çevresinde. En çok bağırان Akbar idi. Mezarlıkta ağıtlar söyleyerek hıçkıran dul bir kadın gibiydi..." (*Dişi Kurdun Rüyanı* 2005:306)

"İnsan ancak ölümün eşiğine gelince hayatın değerini anlıyor. Çok sevdiğim ve hep seveceğim ama sevgimi tam olarak belli gösteremediğim anneme acıdım." (*Dişi Kurdun Rüyanı* 2005:192)

Hız. İsa, annesinin kendisi için ne kadar önemli olduğunu, annenin kendisi için ne anlama geldiğini roman içerisinde anlatmıştır. Hız. İsa romanda kendi kendisiyle konuşurken annesine gereken değeri gösteremediğinden, onun yanında çok fazla olamadığından hayıflanmıştır.

"Ve Gülümhan birden yere yıkılarak, tıpkı geceler boyu pencerelerinin dibinde uluyan Akbar gibi, acı haykırımlarla dövünmeye başladı." (Dişi Kurdun Rüya-ları 2005:387)

Gülümhan da Akbar gibi yavrusunu hiçbir suçu yokken kaybeden bir annedir. Akbar nasıl ki yavrularını kaybettiğinde çılgınlık atıp adeta kendisini parçaladıysa aynı davranışı Gülümhan'da yapmıştır. Akbar ile Gülümhan'ın kaderleri aynı yolda kesilmişlerdir.

Romanda geçen anne karakterleri acı çeken ve yavrularını kaybeden karakterler olması bakımından birbirine benzerdir. Hız. Meryem, Akbar, Gülümhan, bu üç kadın çocuklarının acısını görmüşler ve buna şahit olmuşlardır.

Gün Olur Asra Bedel romanındaki anne karakterleri genellikle efsanelerdeki anne karakterinden bahsetmektedir. Romandaki kahramanların anne özellikleri çok fazlasıyla anlatılmamıştır. Adilbay'ın karısı çocuklarını iyi yetiştiren bir kadındır. Abutalip'in karısı Zarife ise çocuklarıyla fazlasıyla ilgilenmiştir. Rejimin getirdiği sıkıntıdan dolayı hem çalışır hem de çocuklarına annelik yapar. Zarife istasyona geldiğinden beri düşünceli ve gelecek kaygısı taşıyan bir annedir.

Zor şartlara sadece kocası ve çocukları için dayanmaktadır. Abutalip tutuklanıp götürüldükten sonra ise çocuklarını geleceği için istasyonu terk etmiştir.

"Zarife bir ana kuş gibi yavrularına kanat germiş, onları çarpan yüreğiyle koruyor, gözyaşlarıyla, dualarıyla kötü kaderini döndürmeye, acılarını dindirmeye çalışıyor..." (Cengiz Hana Küsen Bulut 2010:11)

Bu romandaki diğer anne ise Cengiz Han'ın ordusunda görevli ve devletin armalarını, flamaların işleyen bir kadındır. Bu kadın, hükümdarın emrine uymayaarak orduda görevli olan bir subaydan dünyaya çocuk getirmiştir. Togulan adlı bu kadın daha sonra işlediği suçtan dolayı yakalanır ve idam edilir. Suçu ise anne olmasıdır. Kısa süren anneliğinde o da çocuğu için güzel bir gelecek istemiştir. Buna ise mani olmaya çalışanlar bu isteğe engel olmuşlardır. Anne çocuğunun daha sağlıklı olarak büyümesinin bulundukları yerden gitmek ile ilişkilendirmiştir. Anne çocuğunun savaş ortamında büyüemeyeceğini bilmektedir.

"Mademki şimdi bir oğlumuz var, artık geleceği düşünmeliyiz..." (Cengiz Hana Küsen Bulut 2010:46)

Romana bu açıdan bakıldığında isyan eden kişiler aslında annelerdir. R. Bork'un karısı Jessi anne olarak romanda işlenmiştir. Bu anne diğer romanlardaki annelerden farklı olarak entelektüel bir yapıda, sanatçı kimliği olan bir kadındır. Jessi ve Bork'un bir kızları vardır ama kendilerinden ayrı olarak yaşamaktadır. Şehir hayatıyla beraber anne ve babaların çocuklarının üzerindeki etkileri azalmaya başlamıştır.

" ... Zaten bizim mahallede hayat çekilmez. Ama hep yaşadık, çocuk arzuladık ve onların doğuşuna sevindik. Şimdi hiç kimse buna karışmasın! Uzay Rahibi de ne karışıyor ? ... "(Kassandra Damgası 2008:102)

Kassandra Damgası adlı düşüncenin ortaya atılmasında bu fikre en çok karşı çıkanlar anne adayları olmuştur. Onlara göre ulaşılmaz bir güç çocuklarının olup

olmayacağına dair karar verme konumundadır ki bu onların kabul edemeyeceği bir durumdur. Bu düşünceye yani ilahi bir anlamı olan annelik kavramına bir insan tarafından müdahale edilmesi kabul edilebilir şey değildir. Romanda anneliğin kutsiyetini bozan bazı programlar ve bilimsel araştırma konuları vardır. Bu araştırmalar sürekli annelik, kadın gibi konularla alakalıdır. Sistem kendisine daha sadık bireyler yetiştirmek için X Fert projesi üzerine çalışma yapabilecek bir yapı ortaya çıkarmıştır. Bunun başına ise Krltsov'u getirmiştir. Bu proje ile mahkum kadınlar sadece doğum yapacak ve çocuklarını görmeden yavruları ellerinden alınacaktır. Bu çocuklar anne ve aile şefkatinden uzak bir şekilde sisteme yararlı insanlar olma yolunda işlenecektir. Anne şefkatini göremeyen çocuklar ise acımasız ve cani olarak yetiştirilecektir.

"... Hiç kimse inanmasa bile ben o sabahı hayal meyal hatırlıyorum. Bunun böyle olduğuna yemin ederim. Annemin ayakları altında gıcırdayan sert karın sesini hatırlıyorum. O kış sabahı, ne kadar hızlı yürüdüğünü hatırlıyorum. Beni sıkı sıkı kucakladığını, ha bire korkudan irkildiğini, kalbinin acıyla çarptığını hatırlıyorum. O, yürürken hızla nefes alıyor ve devamlı, ağlamaklı bir sesle, gözyaşlarını zor tutarak bana bir şeyler fısıldıyordu." (Kassandra Damgası 2008:202)

SONUÇ

Aytmatov'un romanlarındaki "anne tipi" olarak karşımıza farklı karakterler çıkmıştır. Bu karakterlerden bazıları anne olmak ümidiyle yaşamış ve anneliğin toplum üzerinde ne kadar etkili bir statü olduğu anlatılmıştır. Çocukları olan anneler ise yavruları için düşünmekte onların hayata tutunmaları için çaba sarf etmektedirler. Annelerin bu çabaları ise başka annelerin evlatları tarafından çiğnenmiştir. Anne her zaman acı çeken kadın karakteriyle romanlarda kendini gösteriyor. Çocuklar için yani gelecek için duyulan endişeler anneler üzerinden anlatılmıştır. Bu anneler bir yandan çocukları için üzülürken bir diğer yandan da anne olamaktan korkmaktadırlar. Çocukları için her şeyini feda eden kadınlar unutulmalıdır ki aynı zamanda kocalarına sadık birer eştirler.

KAYNAKÇA

- AYTMATOV, Cengiz. Beyaz Gemi, Elips Kitap, Ankara, 2007
AYTMATOV, Cengiz. Cengiz Han'a Küsen Bulut, Elips Kitap, Ankara, 2010
AYTMATOV, Cengiz. Dişi Kurdun Rüyalari, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2005
AYTMATOV, Cengiz. Elveda Gülsarı, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2004
AYTMATOV, Cengiz. Gün Olur Asra Bedel, Ötüken Neşriyat, 2010
AYTMATOV, Cengiz. Kassandra Damgası, Elips Kitap, Ankara, 2008
AYTMATOV, Cengiz. Toprak Ana, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2010
KOLCU, Ali İhsan. Bozkırdaki Bilge Cengiz Aytmato, Akçağ Yayınları, Ankara, 2002
KOLCU, Ali İhsan. Cengiz Aytmato Üzerine Yazılar, Salkımsöğüt Yayınları, Erzurum, 2008
SÖYLEMEZ, Orhan. CENGİZ AYTMAOV Hayatı ve Eserleri Üzerine İncelemeler, Karam Yayınları, Ankara, 2002